

and personal development, individual creativity, an individual style of activity, behavior and spheres of professional activity, the possible introduction of variable rates. The curriculum subject «Innovative educational technology in higher education» and its main structural elements are characterized. The structure organizational methods of discipline and a step by step plan for working on its implementation are proposed. The identifiable components that were used in developing the content of educational and methodical complex for the course «Innovative educational technology in higher education» are presented. The legal, procedural, creative and effective components are described in details. The principles used by the author in the selection of course content are discussed. The book «Innovations in higher teacher education: Theory and Practice», which is a part of teaching materials for curriculum primary education students is analyzed. It is noted that the book is focused on the study of theoretical issues related to the characteristics of innovative learning technologies, considering their teaching of properties, organizing and conducting classes on the basis of innovative learning technologies. Theoretical knowledge and practical skills that students should acquire as a result of that discipline are discussed. The interdisciplinary field of knowledge is formed on the base of so called allied sciences aimed at forming the integral knowledge on the base of the common conceptual apparatus. The author notes that the effectiveness of implementation the course depends on the degree of scientific learning management, development of classification and establishment of the specific pedagogical conditions.

Key words: *primary school teacher's preparation, the discipline «The innovative pedagogical technologies at a higher educational institution», means of innovative technologies, methodical aids, a technological map.*

УДК 378

Н. М. Ткаченко

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Статтю присвячено висвітленню сутності та основних положень соціокультурного підходу до навчання іноземних мов, а також шляхів його реалізації в системі вищої освіти. Визначено соціокультурну компетентність як результат соціокультурної освіти, проаналізовано її компонентний склад. Наведено сучасні форми, методи та засоби розвитку соціокультурної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови поза мовним середовищем. Найбільш доцільними формами занять визначено дебати, семінари, конференції, дискусії. Рольові ігри, проблемні завдання вважаються найдієвішими методами. Серед засобів навчання виокремлено готові мультимедійні курси, кіно-, відео-, телефільми, автентичні матеріали.

Ключові слова: *соціокультурний підхід, навчання іноземних мов, соціокультурна компетентність, форми, методи, засоби розвитку соціокультурної компетентності.*

Постановка проблеми. На сьогодні спостерігаються дві протилежні за спрямованістю тенденції. З одного боку, активно здійснюється процес інтеграції країн, пошук спільних шляхів розвитку, обмін культурною спадщиною. З іншого боку, етноцентричні ідеї, які недооцінюють інші мови й культури, крім рідної, набувають усе більшого розвитку. Це може призвести

до абсолютизації однієї та зменшення культурної самобутності інших народів і націй, до виникнення етнічних конфліктів. Саме тому особливої значущості сьогодні набуває необхідність розуміння й адекватного ставлення до інших культур і мов. Інтенсивний розвиток міжкультурного спілкування на різних рівнях об'єктивно вимагає досягнення тісної взаємодії між носіями різних мов і культур, що свідчить про зростання ролі іноземної мови не лише як засобу комунікації, але і як відображення іншомовної культури. Вона дозволяє найбільш ефективно долучатися до культури народу та країни мови, що вивчається. Сам процес оволодіння іноземними мовами стає початковим етапом такого долучення.

У світлі зазначеного стає очевидним, що актуальності набуває соціокультурний підхід до навчання іноземних мов, суть якого полягає в тому, що вивчення мови здійснюється в контексті формування іншомовної культури. Це є цілком закономірним, оскільки іноземна мова як засіб міжкультурної комунікації є інструментом світової та національної культур, субкультур народів країн, мова яких вивчається, та їх відображення у стилі життя людей, духовній спадщині країн і народів; їх історико-культурній пам'яті; способі досягнення міжкультурного розуміння.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми взаємозв'язку мови й культури представлені в низці досліджень. Так, Є. М. Верещагін, М. Д. Зинов'єв, В. Г. Костомаров пов'язують вивчення іноземної мови із засвоєнням нових понять, характерних для культури, яку обслуговує дана мова. В. С. Біблер, Є. М. Верещагін, В. Г. Костомаров, Н. Б. Крилова, Р. П. Мільруд, В. В. Сафонова досліджують культурологічний компонент у вивченні іноземної мови. Психологічний аспект проблеми висвітлюється в роботах Н. І. Гез, І. О. Зимньої, Г. І. Щукіної. Етнопсихологія спілкування розкрито в роботах Р. Е. Кемпбелл, Ч. Маккіхен, М. Мід, Б. А. Фішер. Лінгвокраїнознавчий аналіз проблеми відображено в дослідженнях В. В. Воробйова, Р. К. Міп'яр-Белоручева, О. Г. Оберемко, Ю. Є. Прохорова. Соціокультурна характеристика даної проблеми представлена роботами В. В. Сафонові, Н. Г. Соколової, П. В. Сисоевої. Міжкультурний підхід розкрито в роботах Т. Н. Астафуурової, С. Г. Тер-Мінасової, В. П. Фурманової.

Між тим, у педагогічній теорії та освітній практиці не знайшли належного відображення особливості реалізації соціокультурного підходу до навчання іноземних мов у вищій школі.

Мета статті полягає у висвітленні основних положень соціокультурного підходу до навчання іноземних мов і шляхів реалізації його в системі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Основною метою навчання іноземних мов у вищій школі є формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Разом із тим, навчання іноземних мов відбувається з урахуванням вимог Рекомендацій Ради Європи, які орієнтують на формування соціокультурної компетентності та необхідність навчання міжкультурного спілкування [1]. Таким чином, соціокультурний підхід до навчання іноземних мов представляється найбільш значущим на сучасному етапі. Одночасне вивчення мови та культури сприяє не лише більш ефективному розв'язанню практичних, загальноосвітніх, розвивальних і виховних завдань, а й містить у собі величезні можливості для виклику та подальшого підтримання мотивації навчання й дозволяє повніше реалізувати стратегічну мету навчання іноземних мов у вищій школі.

«Соціокультурний підхід – поняття, яке фіксує розуміння культури як широкого комплексу соціальних явищ, що являють собою результати й засоби суспільного функціонування та розвитку. Це не тільки наука, мистецтво, система освіти й інші духовно-творчі інститути та їх діяльність, а й увесь комплекс матеріальної культури; культура соціальних відносин, політична культура тощо; акцент робиться не на загальноприйнятій думці, що стан культури визначається економікою, а культурний розвиток людини – способом життя, а на тому, що в сучасну епоху саме культурні фактори значною мірою визначають економічний потенціал суспільства, стабільність його політичної системи, а також екологічну та демографічну ситуацію тощо» [3].

Аналіз літератури з проблеми дослідження дає підстави для виокремлення основних положень соціокультурного підходу до навчання іноземних мов, зокрема:

- передбачається попереднє вивчення соціокультурного контексту використання іноземних мов, соціокультурного контексту навчання іноземної мови в конкретній країні й конкретному національному середовищі;
- необхідною є глобалізація, гуманізація, екологізація та культурознавча соціологізація змісту мовної освіти;
- соціокультурна освіта є обов'язковим компонентом мовної підготовки у XXI столітті. Необхідним є розвиток самосвідомості того, хто навчається, як культурно-історичного суб'єкта, носія колективних та індивідуальних соціокультурних характеристик; загальнокультурних і комунікативних умінь використовувати іноземну мову як засіб міжкультурного спілкування, потреб у соціокультурному пізнанні світу та розвиток багатомовності й полікультурності;

- базою для соціокультурної освіти засобами іноземної мови є марковане країнознавство. Іноземна мова – засіб спілкування, інструмент пізнання світової культури, національних культур і соціальних субкультур народів країн мови, що вивчається;
- у якості методичної домінанти виступає ієрархічна система проблемних завдань, що являють собою соціокультурні пізнавально-пошукові завдання та проекти поряд із комунікативними й комунікативно-пізнавальними завданнями, а також міждисциплінарні комунікативно-орієнтовані ігри (включаючи рольові / ділові ігри);
- результатом соціокультурної освіти є соціокультурна компетентність, що визначається як функціонально зумовлена комунікативна взаємодія людей, які виступають носіями різних культурних спільнот через усвідомлення ними або іншими людьми їх належності до різних геополітичних, релігійних, національних, а також соціальних субкультур. Соціокультурна компетентність є базою, необхідною умовою рівноправного, продуктового діалогу культур, забезпечує можливість орієнтуватися в соціокультурних маркерах автентичного мовного середовища, прогнозувати можливі соціокультурні перешкоди в умовах міжкультурного спілкування та способи їх усунення, сприяє соціокультурному пізнанню країн і народів, соціокультурній самоосвіті в будь-яких інших сферах.

Зупинимось детальніше на компонентному складі соціокультурної компетентності. Сучасна інтерпретація соціокультурної компетентності передбачає її орієнтацію на «навчання нормам спілкування в умовах міжкультурної, а не монокультурної комунікації, яка характеризується взаємодією цивілізованого, національного та соціально стратифікаційного компонентів» [2].

Соціокультурна компетенція є комплексним явищем і включає в себе набір таких компонентів:

- лінгвокраїнознавчий компонент (лексичні одиниці з національно-культурною семантикою й уміння їх застосовувати в ситуаціях міжкультурного спілкування);
- соціолінгвістичний компонент (мовні особливості представників соціальних верств, різних поколінь, статей, суспільних груп, діалектів);
- соціально-психологічний компонент (володіння соціо- і культурно обумовленими сценаріями, національно-специфічними моделями поведінки з використанням комунікативної техніки, загальноприйнятої в даній культурі);

- культурологічний компонент (соціокультурний, історико-культурний, етнокультурний фон).

Вважаємо за необхідне розглянути форми проведення занять, що актуалізують культурологічний пошук, які набувають великого значення за соціокультурного підходу до навчання іноземних мов у вищій школі. До таких належать, наприклад, дебати, коли група ділиться на дві чи три підгрупи, кожній з яких дається позиція для обстоювання: дві протилежні та, якщо можлива, компромісна; семінари, конференції, дискусії, коли студенти мають можливість аналізувати особливості власної культури, зіставляти її з іншомовними тощо.

До засобів розвитку соціокультурної компетенції в процесі вивчення іноземної мови поза мовним середовищем можна віднести:

1. Готові мультимедійні курси навчання іноземних мов – «Learn to Speak English», «Tell me More», «Reward Intem @ tive», «English Platinum» і багато інших. Практично всі подібні курси побудовані за гіпермедійною технологією. У багатьох курсах є можливість розпізнавання мови, що дозволяє спілкуватися з комп'ютером не за допомогою клавіатури, а через мікрофон. Деякі курси передбачають і спілкування з реальними носіями мови за допомогою Інтернет-форумів, електронного листування зі студентами та викладачами країни, мова якої вивчається.

2. Іншим видом гіпермедійних програм, які можна використовувати в розвитку соціокультурної компетентності студентів, є мультимедійні енциклопедії («Microsoft Encarta Encyclopedia», «Britannica» і деякі інші). Такі енциклопедії, поєднуючи в собі текстову, аудіо- та відеоінформацію щодо всіх аспектів знань про країни світу, будучи побудованими за технологією гіпермедіа та даючи можливість вільного переміщення інформаційним простором, можуть бути дієвим засобом поповнення соціокультурних знань майбутніх фахівців.

3. Найяскравішим представником гіпермедійних технологій є глобальна мережа Інтернет, яку в контексті розвитку соціокультурної компетенції студентів, що вивчають іноземну мову, можна розглядати як віртуальне соціокультурне й мовне середовище. Інтернет є безмежним банком інформації. Існує безліч тематичних довідників Інтернет-ресурсів, у яких можна знайти конкретні веб-адреси тих чи інших сайтів, присвячених сферам людського життя, у тому числі й навчання іноземних мов. Лише за допомогою мережі Інтернет студент, який не має можливості побувати в країні, мову якої вивчає, може зробити це віртуально. Величезні комунікаційні можливості глобальної мережі дають повну свободу

спілкування з реальними носіями будь-якої мови, у тому числі й голосового за наявності технічних можливостей.

До категорії засобів навчання, що можуть наблизити студента до природного культурологічного середовища, належать автентичні матеріали: літературні, образотворчі, музичні добутки, предмети реальної дійсності (одяг, меблі, посуд) та їх ілюстративне зображення. Нерідко в цей перелік потрапляють одноразові, повсякденні матеріали, такі, як афіші-оголошення, анкети, квитки проїзні й вхідні, вивіски, етикетки, меню, рахунки, карти, рекламні проспекти з туризму тощо. Специфіка цих засобів полягає в тому, що вони забезпечують спілкування з живими, реальними предметами, стимулюють майже справжню комунікацію: майбутні фахівці як би проживають усі події, грають визначені ролі, вирішують проблеми (купівлі, екскурсій, вибору навчального центра та професії, заповнення анкет, вибору меню тощо).

Ще одним ефективним засобом формування соціолінгвістичної компетентності в майбутніх фахівців є автентичні кіно-, відео-, телефільми, які можна розглядати як своєрідні ретранслятори національної культури.

Крім того, для формування соціокультурної компетенції можна рекомендувати створення клубів євроінтеграції, клубів листування, приготування їжі за національними рецептами, розгадування географічних загадок і головоломок, розміщення в кабінеті прапорів, символіки країни, мова якої вивчається.

Таке знайомство з культурою країни, мова якої вивчається, обов'язково принесе позитивні результати. Перевагами такого знайомства можуть бути такі моменти: можливість вільного спілкування з носіями мови; почуття спокою та рівноваги під час відвідування країни, мова якої вивчається; більш глибоке розуміння власної культури; більш глибоке розуміння самого себе.

Висновки. Підсумовуючи, маємо підстави наголосити, що цілеспрямована та постійна робота з реалізації соціокультурного підходу до навчання іноземної мови забезпечує розвиток здібностей орієнтування в соціокультурних аспектах життєдіяльності людей у країнах, мова яких вивчається; адаптацію до спілкування в іншомовному оточенні, розуміння необхідності слідувати традиційним канонам ввічливості в країнах, мова яких вивчається; оволодіння засобами представлення рідної країни в іншомовному середовищі.

Для досягнення такого результату необхідним є оновлення деяких компонентів змісту, форм, методів і засобів навчання іноземних мов.

Навчальні програми нового покоління повинні максимально використовувати сучасні можливості для розвитку соціокультурної компетентності майбутніх фахівців поза мовним середовищем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С. Ю.Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Пассов Е. И. Современные направления в методике обучения ИЯ / Е. И. Пассов. – Воронеж. – 2002. – № 22. – С. 36.
3. Сафонова В. В. Проблемы социокультурного образования в языковой педагогике / В. В. Сафонова // Культуроведческие аспекты языкового образования. – М. : Еврошкола, 1998. – С. 63.

РЕЗЮМЕ

Ткаченко Н. Н. Особенности реализации социокультурного подхода к обучению иностранным языкам в высшей школе.

Статья посвящена освещению сущности и основных положений социокультурного подхода к обучению иностранным языкам, а также путей его реализации в системе высшего образования. Дается определение социокультурной компетентности как результату социокультурного образования, проанализирован ее компонентный состав. Приведены современные формы, методы и средства развития социокультурной компетентности студентов в процессе изучения иностранного языка вне языковой среды. Наиболее целесообразными формами занятий названы дебаты, семинары, конференции, дискуссии. Ролевые игры, проблемные задания считаются самыми действенными методами. Среди средств обучения выделены готовые мультимедийные курсы, кино-, видео-, телефильмы, аутентичные материалы.

Ключевые слова: *социокультурный подход, обучение иностранным языкам, социокультурная компетентность, формы, методы, средства развития социокультурной компетентности.*

SUMMARY

Tkachenko N. N. The features of realization of socio-cultural approach to teaching foreign languages in high school.

The article deals with defining the essence and main concepts of sociocultural approach to teaching foreign languages and the ways of its implementation in higher education. The socio-cultural approach is based on the idea that society and culture shape cognition. Social customs, beliefs, values and language are all part of what shapes a person's identity and reality. According to this approach, what a person thinks is based on his or her socio-cultural background. The socio-cultural approach takes into account more than the individual in attempting to understand cognitive processes.

According to the socio-cultural approach a foreign language is considered to be a communication tool and a tool of learning the world culture, national culture and social subcultures of different people. The purpose of socio-cultural approach to teaching foreign languages is to enable the students to effectively navigate through the culturally-embedded situations in which they may find themselves in different countries.

Socio-cultural competence is defined as a result of socio-cultural education. Its component structure is analyzed.

The socio-cultural competence is a base of equal dialogue of cultures. It provides the ability to navigate among the cultural markers in the authentic language environment, to

predict possible socio-cultural barriers in the terms of intercultural communication and to resolve them. It also contributes to social and cultural knowledge about countries and people, a student's social and cultural self-education in any other areas.

Modern forms, methods and means of students' sociocultural competence forming in the process of teaching a foreign language beyond the language environment are analyzed. The debates, seminars, conferences and discussions are considered to be the most appropriate forms of work. Role playing, problem tasks are the most effective methods. The ready-made multimedia courses («Learn to Speak English», «Tell me More», «Reward Intem @ tive», «English Platinum» etc.), films, videos, television programs and other authentic materials stand out among the teaching means.

In addition, the creation of European integration clubs, clubs for correspondence, clubs for cooking according to different national recipes can be recommended for effective students' socio-cultural competence forming.

Key words: *a socio-cultural approach, teaching foreign languages, socio-cultural competence, the forms, the methods, means of socio-cultural competence forming.*

УДК 378+371.134 + 371.315.5

О. С. Чашечникова, Є. А. Колесник
Сумський державний педагогічний
Університет імені А. С. Макаренка

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ. НАВЧАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ МАТЕМАТИКИ

У статті проаналізовано деякі можливості використання інноваційних підходів до навчання елементарної математики з метою формування й розвитку творчого мислення майбутніх учителів математики. У процесі навчання студентів педагогічних університетів має здійснюватися його систематична спрямованість на формування та розвиток творчого мислення майбутнього вчителя математики, тобто необхідно підготувати конкурентоспроможного професіонала, який, у свою чергу, буде здатним формувати конкурентоспроможність своїх майбутніх учнів; сформувати ініціативну творчу особу, що буде здатна формувати та розвивати творчу особистість школярів. У статті акцент зроблено на вдосконалення діяльності викладача елементарної математики через використання на практиці психолого-педагогічних знань, спрямованого на цілеспрямоване керівництво пізнавальною діяльністю студентів.

Ключові слова: *інноваційні підходи в навчанні, майбутній учитель математики, творче мислення, елементарна математика, керівництво пізнавальною діяльністю.*

Постановка проблеми. Першочерговим завданням освіти сьогодні є підготовка високоосвічених фахівців, здатних ефективно працювати в сучасних умовах. Підготовка майбутнього вчителя (зокрема – вчителя математики) є специфічною в цьому розумінні: **необхідно підготувати конкурентоспроможного професіонала, який, у свою чергу, буде здатним формувати конкурентоспроможність своїх майбутніх учнів; сформувати ініціативну творчу особу, що буде здатна формувати та розвивати творчу особистість школярів.** На сучасному етапі виконання цього завдання ускладнюється тим, що навчання в закладах вищої освіти передбачає зменшення аудиторних годин на вивчення навчальних дисциплін